

महाराष्ट्र शासन

विधि व न्याय विभाग

सन १९५८ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ८२

मुंबई लॉट्य्या (नियंत्रण व कर आकारणी) आणि
बक्षीसस्पर्धा (कर आकारणी) अधिनियम, १९५८

(३ नोव्हेंबर २००६ पर्यंत सुधारित)

Bombay Act No. LXXXII of 1958

**The Bombay Lotteries (Control and Tax) and
Prize Competitions (Tax) Act, 1958**

(As modified upto 3rd November 2006)

व्यवस्थापक, शासकीय फोटोझिंको मुद्रणालय व ग्रंथागार यांच्याद्वारे भारतात मुद्रित आणि
संचालक, शासकीय मुद्रण व लेखनसामग्री, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई-४०० ००४
यांच्याद्वारे प्रकाशित केले.

२००६

(किंमत रुपये ६/-)

मुंबई लॉटच्या (नियंत्रण व कर आकारणी) आणि बक्षीसस्पर्धा
(कर आकारणी) अधिनियम, १९५८

अनुक्रमणिका

उद्देशिका कलमे	पृष्ठे
१. संक्षिप्त नाव, व्याप्ती व प्रारंभ.	१
२. व्याख्या.	१
३. सर्व लॉटच्या बेकायदेशीर असणे.	२
४. लॉटच्यांच्या संबंधात अपराध.	२
५. लायसन्स दिलेल्या करमणुकीच्या लॉटच्या बेकायदेशीर नसणे.	३
६. लायसन्स दिलेल्या खाजगी लॉटच्या बेकायदेशीर नसणे.	४
७. लायसन्स.	६
८. लायसन्सांसंबंधीचे आदेश देण्याचा राज्य शासनाचा अधिकार.	६
९. लायसन्स निलंबित किंवा रद्द करणे.	७
१०. लॉटच्या व बक्षीसस्पर्धा यांवर कर बसविणे.	७
११. राज्याबाहेर छापलेल्या व प्रसिद्ध केलेल्या वृत्तपत्रांतील व प्रकाशनांतील लॉटच्यांवर कर बसविणे.	७
१२. कलम १० अन्वये बसविण्यात आलेल्या कराची परिगणना व वसुली.	७
१३. लायसन्स फी व इतर येणे असलेल्या रकमा जमीन महसुलाच्या थकबाकीप्रमाणे वसूल करण्यायोग्य असणे.	८
१४. लॉटरीच्या किंवा बक्षीसस्पर्धेच्या प्रवर्तकाने हिशेब ठेवणे व ते सुस्थितीत ठेवणे, विवरणपत्रे सादर करणे आणि अधिकथने लिहून देणे.	८

अनुक्रमणिका--चालू

कलमे	पृष्ठे
१५. हिशेब ठेवण्यात, विवरणपत्रे सादर करण्यात किंवा अधिकथन लिहून देण्यात कसूर केल्याबद्दल किंवा खोटे हिशेब ठेवल्याबद्दल, खोटी विवरणपत्रे सादर केल्याबद्दल व खोटे अधिकथन लिहून दिल्याबद्दल शिक्षा.	९
१६. बेकायदेशीर लॉटच्या असलेली वृत्तपत्रे व प्रकाशने जप्त करणे.	९
१७. हिशेब हजर करण्यास फर्माविण्याचा किंवा हिशेब तपासण्याचा जिल्हाधिकाऱ्याचा अधिकार.	९
१८. प्रवेश करण्याचा व झडती घेण्याचा अधिकार.	१०
१९. झडत्या कशा घ्यावयाच्या.	१०
२०. विवक्षित बाबतीत अधिपत्रांचाचून अटक करण्याचा अधिकार.	१०
२१. तपास करण्याचा अधिकार.	१०
२२. अपराध जाामीनयोग्य असणे.	११
२३. अपराधांची न्यायचौकशी करण्याची अधिकारिता.	११
२४. शासनास जिल्हाधिकाऱ्याची कामे करण्यास विवक्षित अधिकाऱ्यांना प्राधिकृत करता येईल.	११
२५. कंपन्यांनी केलेले अपराध.	११
२६. जिल्हाधिकारी व इतर अधिकारी यांनी राज्य शासनाच्या आदेशांस अधीन राहून काम करणे.	१२
२७. अधिकारी लोकसेवक असणे.	१२
२८. सद्भावनेने काम करणाऱ्या व्यक्तींस द्यावयाचे संरक्षण आणि दावे व खटले यांची मुदतमर्यादा.	१२
२९. अपील आणि पुनरीक्षण.	१२
३०. सूट.	१३
३१. नियम.	१३
३२. व्यावृत्ती.	१३
३३. सन १८६० चा अधिनियम ४५ याच्या कलम २९४-अ चे निरसन.	१३
३४. निरसन आणि व्यावृत्ती.	१४

सन १९५८ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ८२^१

**मुंबई लाटच्या (नियंत्रण व कर आकारणी) आणि बक्षीसस्पर्धा
(कर आकारणी) अधिनियम, १९५८.**

[८ ऑक्टोबर १९५८]

मुंबई राज्यातील लाटच्यांवर नियंत्रण ठेवण्याबाबत व कर बसविण्याबाबत आणि
बक्षीसस्पर्धांवर कर बसविण्याबाबत अधिनियम.

ज्याअर्थी, मुंबई राज्यातील लाटच्यांवर नियंत्रण ठेवणे आणि लाटच्या व बक्षीसस्पर्धा यांवर
कर बसविणे इष्ट आहे; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या नवव्या वर्षी याद्वारे पुढीलप्रमाणे
अधिनियम करण्यात येत आहे :—

१. (१) या अधिनियमास मुंबई लाटच्या (नियंत्रण व कर आकारणी) आणि बक्षीसस्पर्धा संक्षिप्त नाव,
(कर आकारणी) अधिनियम, १९५८ असे म्हणावे. व्याप्ती व प्रारंभ.

(२) तो संपूर्ण ^२[महाराष्ट्र राज्यास] लागू आहे.

(३) तो, राज्य शासन राजपत्रात अधिसूचना प्रसिद्ध करून यासंबंधात नेमील त्या तारखेस
अंमलात येईल.

२. या अधिनियमात, विषयात अगर् संदर्भात काही प्रतिकूल नसेल तर — व्याख्या.

(अ) “ लाटरी ” या संज्ञेत बक्षीसस्पर्धेचा समावेश होत नाही;

(ब) “ पैसे ” या संज्ञेत धनादेश किंवा इतर कोणताही परक्राम्य लेख, पोस्टल ऑर्डर
किंवा मनीऑर्डर यांचा समावेश होतो;

(क) “ वृत्तपत्र ” या संज्ञेत कोणतेही कालिक, मासिक किंवा इतर नियतकालिक प्रकाशन
यांचा समावेश होतो;

१९५५ चा (ड) “ बक्षीसस्पर्धा ” या संज्ञेचा अर्थ, बक्षीसस्पर्धा अधिनियम, १९५५ याच्या अर्थानुसार
४२. बक्षीसस्पर्धा असा समजावा;

१९५५ चा (ई) “ प्रवर्तक ” या संज्ञेचा अर्थ, बक्षीसस्पर्धेच्या संबंधात बक्षीसस्पर्धा अधिनियम, १९५५
४२. याअन्वये बक्षीसस्पर्धा सुरू करण्यासाठी व चालविण्यासाठी लायसन्स मिळालेली व्यक्ती असा
समजावा आणि लाटरीच्या संबंधात त्या संज्ञेत मालक, व्यवस्थापक, आयोजक किंवा लाटरीवर
नियंत्रण ठेवणारी व ती चालविण्याविषयी निर्देशन करणारी कोणतीही व्यक्ती असा समजावा आणि
वृत्तपत्रांद्वारे चालविण्यात येणाऱ्या लाटरीच्या बाबतीत त्या संज्ञेत अशा वृत्तपत्राच्या प्रकाशकांचा
समावेश होतो.

परंतु, राज्याबाहेर छापलेल्या व प्रसिद्ध केलेल्या वृत्तपत्रांतील किंवा प्रकाशनातील लाटरीच्या
बाबतीत, अशा वृत्तपत्रांच्या किंवा प्रकाशनाच्या प्रसाराचे किंवा वाटपाचे काम स्वाधीन असणारा
त्याचा व्यवस्थापक किंवा प्रकाशकाचा अभिकर्ता हा, या अधिनियमाच्या प्रयोजनांकरिता लाटरीचा
प्रवर्तक आहे असे समजले पाहिजे; आणि “ सुरू करणे ” या संज्ञेचा त्याप्रमाणे अर्थ लावला पाहिजे;

१. उद्देश व कारणे यांचे निवेदन यासाठी मुंबई शासन राजपत्र, १९५८, भाग पाच, पृष्ठ ३८७ पहा.

२. महाराष्ट्र विधि अनुकूलन आदेश (राज्य व समवर्ती विषय) १९६० द्वारे हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

(फ) “राज्य” या संज्ञेचा अर्थ ^१ [महाराष्ट्र राज्य] असा समजावा;

(ग) “तिमाही” या संज्ञेचा अर्थ प्रत्येक वर्षाची १ जानेवारीपासून ३१ मार्चपर्यंतची, १ एप्रिलपासून ३० जूनपर्यंतची, १ जुलैपासून ३० सप्टेंबरपर्यंतची व १ ऑक्टोबरपासून ३१ डिसेंबरपर्यंतची तीन महिन्यांची मुदत असा समजावा;

(ह) “तिकिट” या संज्ञेत, कोणत्याही लॉटरीच्या किंवा योजिलेल्या लॉटरीच्या संबंधात एखाद्या व्यक्तीस लॉटरीच्या संधीमध्ये भाग घेण्याच्या हक्काबद्दल पुरावा म्हणून असलेल्या कोणत्याही दस्तऐवजाचा समावेश होतो.

(२) या अधिनियमाच्या प्रयोजनाकरिता —

(अ) छापण्यासंबंधीच्या उल्लेखामध्ये लिखाणासंबंधीचे किंवा शब्द दृश्य स्वरूपात मांडण्याच्या किंवा उद्धृत करण्याच्या दुसऱ्या कोणत्याही पद्धतीसंबंधीचे उल्लेख यांचा समावेश होतो असे समजले पाहिजे;

(ब) कागद किंवा इतर गोष्टी या, जर त्यांचे, राज्यातील किंवा राज्याबाहेरील व्यक्तींना किंवा ठिकाणी वितरण करण्यात आले असेल तर वितरित करण्यात आल्या आहेत असे समजले पाहिजे आणि त्याप्रमाणे “वितरण” या संज्ञेचा अर्थ लावला पाहिजे; आणि

(क) जिल्हाधिकार्यास, त्यास योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर, लॉटरीच्या संबंधात कोणती व्यक्ती प्रवर्तक आहे किंवा आहे असे समजले पाहिजे हे ठरविता येईल आणि त्याचा निर्णय अखेरचा असेल.

सर्व लॉटऱ्या बेंकायदेशीर असणे. ३. या अधिनियमाद्वारे तरतूद केली असेल त्याव्यतिरिक्त इतर सर्व लॉटऱ्या बेंकायदेशीर असतील.

लॉटऱ्यांच्या संबंधात अपराध. ४. (१) या कलमाच्या तरतुदींना अधीन राहून, या अधिनियमाच्या तरतुदींन्वये बेंकायदेशीर असलेल्या, परंतु, या राज्यात किंवा इतर ठिकाणी सुरू केलेल्या किंवा सुरू करण्याचे योजिलेल्या कोणत्याही लॉटरीच्या संबंधात जी व्यक्ती —

(अ) लॉटरीतील कोणतेही तिकिट, सोडत, नंबर किंवा आकडा काढण्याच्या संबंधी असलेली किंवा लागू होण्यासारखी कोणतीही घटना किंवा नैमित्तिक गोष्ट याबाबत कोणतीही रक्कम देण्याची किंवा कोणताही माल देण्याची किंवा कोणत्याही व्यक्तीच्या हिताकरिता कोणतीही गोष्ट करण्याची किंवा करण्यापासून परावृत्त होण्याची कोणतीही योजना जाहीर करील; किंवा

(ब) लॉटरीच्या उपयोगाकरिता कोणतीही तिकिटे छापिल; किंवा

(क) लॉटरीची कोणतीही तिकिटे अगर संधी विकील किंवा वितरित करील किंवा विकण्याचे किंवा वितरित करण्याच्या प्रयोजनासाठी देऊ करील अगर त्याबाबत जाहिरात देईल अथवा स्वतःजेवळ बाळगील; किंवा

(ड) (एक) लॉटरीची कोणतीही जाहिरात; किंवा

(दोन) लॉटरीतील बक्षिसे मिळविणाऱ्या व्यक्तींची किंवा बक्षिसे मिळालेल्या तिकिटांची यादी (मग ती पूर्ण असो वा नसो); किंवा

१. महाराष्ट्र विधि अनुकूलन आदेश (राज्य व समवर्ती विषय) १९६० द्वारे हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

(तीन) एखाद्या लॉटरीत किंवा इतर लॉटऱ्यांत लोकांनी भाग घ्यावा म्हणून त्यांचे मन वळविण्याच्या कामी ज्याचा उपयोग होऊ शकेल असा लॉटरी काढण्यासंबंधीचा किंवा नियोजित लॉटरी काढण्यासंबंधीचा वर्णनात्मक मजकूर किंवा इतर रीतीने लॉटरीशा संबंध असलेला कोणताही मजकूर छापिल किंवा प्रसिद्ध करील किंवा वितरित करील किंवा प्रसिद्ध करण्याच्या किंवा छापण्याच्या प्रयोजनाकरिता जवळ बाळगील; किंवा

(इ) लॉटरीतील कोणतेही तिकिट किंवा लॉटरीची कोणतीही जाहिरात विकण्याच्या किंवा वितरित करण्याच्या प्रयोजनाकरिता राज्यात आणिल किंवा ती पाठविण्याबद्दल कोणत्याही व्यक्तीस कळविल; किंवा

(फ) लॉटरीचे कोणतेही तिकिट किंवा संधी, हे विकण्यासंबंधी किंवा वितरित करण्यासंबंधी मिळालेला कोणताही पैसा अगर मौल्यवान वस्तू किंवा विक्रीची किंवा वितरणाची नोंद ठेवणारा कोणताही कागद किंवा धारण करणाऱ्या व्यक्तीची ओळख (पटविण्याचे साधन) राज्याबाहेर पाठविल किंवा पाठविण्याचा प्रयत्न करील; किंवा

(ग) लॉटरी सुरू करण्याशी किंवा चालविण्याशी संबंध असलेल्या प्रयोजनाकरिता कोणत्याही जागा वापरील किंवा वापरू देईल; किंवा

(ह) उपरिनिर्दिष्ट कोणतेही कृत्य कोणत्याही व्यक्तीस करावयास लाविल किंवा लावण्याचा प्रयत्न करील;

ती प्रत्येक व्यक्ती, अपराधसिद्धीनंतर —

(एक) पहिल्या अपराधाबद्दल, एक हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाच्या शिक्षेस;

(दोन) दुसऱ्या अपराधाबद्दल, दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाच्या शिक्षेस; आणि

(तीन) त्यानंतरच्या कोणत्याही अपराधाबद्दल, तीन महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या कैदेच्या शिक्षेस किंवा पाच हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाच्या शिक्षेस अगर या दोन्ही शिक्षांस; पात्र होईल.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये चालू केलेल्या कोणत्याही कार्यवाहीत, जर आरोपी व्यक्ती असे सिद्ध करील की, ज्या लॉटरीसंबंधी कामकाज चालू असेल ती लॉटरी यथास्थिति, कलम ५ किंवा ६ अन्वये, बेकायदेशीर म्हणून समजली न जाणारी अशी लॉटरी होती आणि अभिकथित अपराधाच्या तारखेस लॉटरी सुरू करण्याच्या किंवा चालविण्याच्या संबंधात कलम ५ अगर ६ अन्वये पाळावयाच्या कोणत्याही शर्ती मोडल्या गेल्या नाहीत अशी आरोपीची समजूत होती आणि त्याची तशी समजूत होण्यास योग्य कारणे होती तर तो अपराधी आहे असे समजण्यात येता कामा नये.

५. (१) करमणुकीचा आनुषंगिक भाग म्हणून चालविलेली लॉटरी ही, तिच्या प्रवर्तकाने अशा लॉटरीबाबत लायसन्स मिळविले नसल्यास, बेकायदेशीर लॉटरी म्हणून समजण्यात आली पाहिजे.

लायसन्स दिलेल्या करमणुकीच्या लॉटऱ्या बेकायदेशीर नसणे.

(२) अशी लॉटरी सुरू करणे व ती चालविणे याबाबत प्रवर्तकाने पुढील शर्ती पाळल्या पाहिजेत :—

(अ) करमणुकोपासून आलेल्या उत्पन्नाच्या सर्व रकमेमधून (यात लॉटरीच्या उत्पन्नाची रक्कम धरून) —

(एक) लॉटरीच्या संबंधात झालेला खर्च वजा करता करमणुकीवरील खर्च,

(दोन) लॉटरीची तिकिटे छापण्यासाठी आलेला खर्च, आणि

(तीन) लॉटरीची बक्षिसे विकत घेण्यामध्ये झालेल्या कोणत्याही खर्चांमुळे लॉटरीच्या प्रवर्तकांना स्वतःकरता बाजूला काढून ठेवण्यास योग्य वाटेल अशी शंभर रुपयांपेक्षा जास्त नसेल अशी रक्कम असल्यास ती रक्कम,

वजा केल्यानंतर राहिलेल्या रकमेचा खाजगी नफ्याव्यतिरिक्त इतर प्रयोजनाकरिता उपयोग करण्यात आला पाहिजे;

(ब) लॉटरीची कोणतीही बक्षिसे पैशाच्या रूपातील बक्षिसे असता कामा नयेत;

(क) करमणूक ज्या जागी व्हावयाची असेल त्या जागेत आणि ज्या वेळात ती चालू असेल त्यावेळी असेल त्या व्यतिरिक्त, लॉटरीची तिकिटे किंवा संधी विकण्यात अगर देण्यात येता कामा नये; आणि लॉटरीचा निकालसुद्धा जाहीर करता कामा नये; आणि

(ड) लॉटरीत भाग घेण्याकरिता दिलेल्या सवलती या लोकांना करमणुकीस हजर राहण्याकरिता दाखविण्यात आलेले एकमेव आमिष किंवा एकमेव महत्वाचे आमिष असता कामा नये.

(३) पोट-कलम (२) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या शर्तीपैकी कोणतीही शर्त मोडण्यात आली तर लॉटरी सुरू करण्याशी किंवा चालविण्याशी संबंध असलेली प्रत्येक व्यक्ती अपराधसिद्धीनंतर —

(अ) पहिल्या अपराधाबद्दल एक हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाच्या शिक्षेस;

(ब) दुसऱ्या अपराधाबद्दल दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाच्या शिक्षेस; आणि

(क) त्यापुढील कोणत्याही अपराधाबद्दल तीन महिन्यांपर्यंत मुदतीच्या कैदेच्या शिक्षेस किंवा पाच हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाच्या शिक्षेस किंवा या दोन्ही शिक्षांस पात्र होईल.

परंतु, या कलमान्वयेच्या कोणत्याही कार्यवाहीत (या अधिनियमाच्या तरतुदींचा) भंग त्याच्या नकळत घडून आला असे सिद्ध करणे हे बचाव म्हणून समजण्यात येईल.

स्पष्टीकरण :— हे कलम ज्या करमणुकीस लागू आहे त्या करमणुकी म्हणजे बाजार, तयार कामा विक्री, उत्सव प्रसंग आणि त्यासारख्या इतर करमणुकी होत, मग त्या एक दिवसापुरत्या मर्यादित असोत अगर दोन अगर अधिक दिवस चालणाऱ्या असोत.

लायसन्स दिलेल्या खाजगी लॉटऱ्या बेकायदेशीर नसणे.

६. (१) खाजगी लॉटरीच्या प्रवर्तकाने अशा लॉटरीसंबंधीचे लायसन्स मिळविले नसेल तर ती बेकायदेशीर लॉटरी आहे असे समजले पाहिजे.

(२) अशी लॉटरी सुरू करण्याच्या व ती चालविण्याच्या संबंधात, प्रवर्तकाने पुढील शर्ती पाळल्या पाहिजेत :—

(अ) विकून आलेल्या उत्पन्नाच्या रकमेतून छपाई व लेखनसामग्री यासाठी झालेला खर्च तेवढाच वजा करून बाकीच्या सर्व उत्पन्नाचा उपयोग तिकिटे अगर संधी घेणाऱ्या व्यक्तींना बक्षिसे देण्याची तरतूद करण्यासाठी करण्यात आला पाहिजे किंवा एखाद्या संस्थेच्या सदस्यांसाठी सुरू करण्यात आलेल्या लॉटरीच्या बाबतीत एकतर वर सांगितल्याप्रमाणे बक्षीसांची तरतूद करण्यासाठी किंवा जे संस्थेचे उद्देश असतील त्या उद्देशांसाठी किंवा त्याचा काही भाग पूर्वाक्त बक्षीसांची तरतूद करण्यासाठी आणि राहिलेला भाग पूर्वाक्त अशा उद्देशांसाठी करण्यात आला पाहिजे;

(ब) (एक) यथास्थिति लॉटरी ज्या संस्थेच्या सदस्यांसाठी सुरू करण्यात आली असेल त्या संस्थेच्या जागेत किंवा ज्या व्यक्तींसाठी ती सुरू करण्यात आली असेल त्या व्यक्ती ज्या जागेत काम करतात किंवा राहतात त्या जागेत, प्रकट रीतीने लावलेल्या त्या लॉटरीच्या नोटिशीखेरीज; आणि

(दोन) काही तिकिटे असतील तर त्या तिकिटांवर असेल अशा त्या लॉटरीच्या जाहीर घोषणेखेरीज किंवा जाहिरातीखेरीज;

लॉटरीची कोणतीही लेखी नोटीस किंवा जाहिरात प्रकट रीतीने लावता, प्रसिद्ध करता किंवा वितरित करता कामा नये;

(क) प्रत्येक तिकिटाची अगर संधीची किंमत सारखी असली पाहिजे आणि कोणत्याही तिकिटाची किंमत त्यावर दिलेली असली पाहिजे;

(ड) प्रत्येक तिकिटावर, प्रवर्तकांपैकी प्रत्येकाचे नाव व पत्ता आणि तिकिटे अगर संधी यांची विक्री प्रवर्तकांनी ज्या व्यक्तीपुरती मर्यादित केली असेल त्या व्यक्तीसंबंधीचे विधान आणि लॉटरीत मिळालेल्या बक्षीसांची रक्कम ही, प्रवर्तकांनी ज्या व्यक्तीला बक्षीसांचे तिकिट किंवा संधी विकली होती त्या व्यक्तीखेरीज इतर कोणत्याही व्यक्तीला त्यांच्याकडून दिली जाणार नाही किंवा त्याच्या स्वाधीन केली जाणार नाही अशा अर्थाचे विधान, ही असली पाहिजेत; आणि कोणत्याही बक्षीसाची रक्कम, त्या विधानानुसार असेल त्या व्यतिरिक्त, देता कामा नये किंवा कोणाच्या स्वाधीन करता कामा नये;

(इ) प्रवर्तकांनी, कोणतेही तिकिट किंवा संधी विक्री म्हणून असेल त्या व्यतिरिक्त आणि त्याची संपूर्ण किंमत मिळाल्याखेरीज देता कामा नये किंवा नेमून देता कामा नये आणि प्रवर्तकाला अशा रीतीने मिळालेला कोणताही पैसा अगर मूल्यवान वस्तू कोणत्याही परिस्थितीत परत करता कामा नये; आणि

(फ) लॉटरीची कोणतीही तिकिटे पोस्टाने पाठविता कामा नयेत.

(३) पोट-कलम (२) मध्ये निर्दिष्ट करण्यात आलेल्या शर्तीपैकी कोणत्याही शर्तीचे उल्लंघन करण्यात आल्यास लॉटरीच्या प्रवर्तकांपैकी प्रत्येक व्यक्ती ही आणि त्या बाबतीत ज्या व्यक्तीकडून शर्तीचे उल्लंघन करण्यात आले असेल ती व्यक्ती प्रवर्तकांपैकी एक नसेल त्याबाबतीत, ती व्यक्ती देखील, अपराधसिद्धी झाल्यावर —

(अ) पहिल्या अपराधाबद्दल, एक हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल;

(ब) दुसऱ्या अपराधाबद्दल, दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल; आणि

(क) त्यानंतरच्या कोणत्याही अपराधाबद्दल, तीन महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कैदेच्या शिक्षेस किंवा पाच हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाच्या शिक्षेस अगर त्या दोन्ही शिक्षांस पात्र होईल;

परंतु, या कलमान्वयेच्या कोणत्याही कार्यवाहीत, एखादी व्यक्ती लॉटरीची प्रवर्तक आहे याच केवळ कारणावरून ज्यावर आरोप ठेवण्यात आला असेल अशा व्यक्तीच्या बाबतीत, उक्त अपराध आपल्या नकळत करण्यात आला असे त्याने सिद्ध करणे हा बचाव होईल.

स्पष्टीकरण :— या कलमाच्या कारणांसाठी —

(अ) “खाजगी लॉटरी” या संज्ञेचा अर्थ, राज्यातील जी लॉटरी एकतर

(एक) जुगार, पैज किंवा लॉटऱ्या यांच्याशी संबंध नसलेल्या उद्देशांसाठी स्थापन करण्यात आलेल्या व चालविण्यात आलेल्या एखाद्या संस्थेच्या सदस्यांसाठी, किंवा

(दोन) ज्या व्यक्तीपैकी सर्व व्यक्ती त्याच जागेत काम करतात त्या व्यक्तींसाठी, किंवा

(तीन) ज्या व्यक्तीपैकी सर्व व्यक्ती त्याच जागेत राहतात त्या व्यक्तींसाठी,

सुरू करण्यात आलेली असेल आणि (वरील सदस्यांपुरती) जिच्या तिकिटांची किंवा संधीची विक्री मर्यादित करण्यात आलेली असेल आणि ज्या व्यक्तीपैकी प्रत्येक व्यक्तीस लॉटरीच्या प्रवर्तकांना वरील तरतुदींन्वये तिकिटे किंवा संधी विकता येतात अशा व्यक्तींकडून आणि एखाद्या संस्थेच्या सदस्यांसाठी सुरू करण्यात आलेल्या लॉटरीच्या बाबतीत, ज्या व्यक्तीपैकी प्रत्येक व्यक्ती ही, त्या संस्थेच्या नियामक मंडळाने लॉटरी सुरू करण्याचा लेखी अधिकार दिलेली व्यक्ती आहे अशा व्यक्तींकडून जी सुरू करण्यात आली आहे अशी लॉटरी, असा समजावा, आणि

(ब) “संस्था” या संज्ञेत क्लब, संस्था, संघटना किंवा कोणत्याही नावाने ओळखण्यात येणारा व्यक्तींचा इतर संघ यांचा समावेश होतो आणि एखाद्या संस्थेची स्थानिक अगर संलग्न शाखा किंवा तिचा भाग हा, एक स्वतंत्र व निराळी संस्था म्हणून समजला पाहिजे.

लायसन्स. ७. या अधिनियमान्वये लॉटरीच्या बाबतीत दिलेले प्रत्येक लायसन्स, विहित करण्यात येईल अशी फी दिल्यानंतर, विहित करण्यात येतील अशा शर्तींना अधीन राहून आणि विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यांत जिल्हाधिकार्यांकडून देण्यात येईल.

लायसन्सासंबंधीचे आदेश देण्याचा राज्य शासनाचा अधिकार. ८. या अधिनियमात किंवा त्याअन्वये केलेल्या कोणत्याही नियामामध्ये काहीही असले तरी, राज्य शासनाने सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेश देऊन पुढील गोष्टी करणे कायदेशीर असेल —

(अ) संपूर्ण राज्यात किंवा कोणत्याही क्षेत्रात, एखाद्या लॉटरीच्या किंवा लॉटरीच्या वर्गाच्या संबंधात लायसन्स देण्यास मनाई करणे;

(ब) कोणत्याही क्षेत्रात जास्तीत जास्त किती लायसन्से द्यावयाची ती संख्या ठरविणे;

(क) अशा आदेशात विनिर्दिष्ट करण्यात आलेले कोणतेही लायसन्स राज्य शासनाच्या आगाऊ मान्यतेवाचून द्यावयाचे नाही असा निदेश देणे;

(ड) या अधिनियमान्वये लायसन्स देणे अगर न देणे याविषयीच्या कोणत्याही बाबतीत राज्य शासनाला योग्य वाढतील अशा, इतर सूचना देणे.

९. (१) ज्या शर्तीना अधीन ठेवून लायसन्स दिले असेल त्या शर्तीपैकी कोणत्याही शर्तीचा लायसन्स कोणताही भंग झाल्यास, किंवा निलंबित किंवा रद्द करणे.

(२) कलम ५ किंवा ६ यांत विनिर्दिष्ट केलेल्या शर्तीपैकी कोणत्याही शर्तीचे उल्लंघन, असे लायसन्स धारण करणाऱ्याने केल्यास, किंवा

(३) कलम १० अन्वये देण्याजोगा असलेला कोणताही कर प्रवर्तकाने योग्य रीतीने न भरल्यास, किंवा

(४) असे लायसन्स धारण करणाऱ्याने कलम १४ च्या तरतुदीपैकी कोणत्याही तरतुदीचे उल्लंघन केल्यास, किंवा

(५) ज्या इतर कोणत्याही कारणासाठी लायसन्स निलंबित करणे किंवा रद्द करणे हे राज्य शासनाच्या मते सार्वजनिक हिताच्या दृष्टीने आवश्यक असेल त्या कारणासाठी,

या अधिनियमान्वये लॉटरीच्या संबंधात दिलेले लायसन्स, जिल्हाधिकाऱ्यास तहकूब किंवा रद्द करता येईल.

१०. (१) (अ) ज्या लॉटरीसाठी कलम ५ किंवा ६ अन्वये लायसन्स मिळविण्यात आले लॉटऱ्या व असेल त्या प्रत्येक लॉटरीच्या बाबतीत, अशा लॉटरीत मिळालेल्या किंवा येणे असलेल्या एकूण बक्षीसस्पर्धा यांवर कर रकमेच्या २५ टक्के दराने, आणि बसविणे.

१९५५ चा

(ब) बक्षीसस्पर्धा अधिनियम, १९५५ अन्वये लायसन्स मिळालेल्या प्रत्येक बक्षीस स्पर्धेच्या बाबतीत, अशा स्पर्धेत मिळालेल्या व ठेवून घेतलेल्या एकूण प्रवेश फीच्या ५ टक्के दराने, कर बसविण्यात येईल.

(२) हा कर, यथास्थिति, अशा लॉटरीच्या किंवा बक्षीसस्पर्धेच्या प्रवर्तकाकडून वसूल करण्यात येईल.

११. कलम १० मध्ये काहीही असले तरी, कलम ५ किंवा ६ अन्वये लायसन्स दिलेल्या, राज्याबाहेर छापलेल्या व प्रसिद्ध केलेल्या वृत्तपत्रातील किंवा प्रकाशनातील प्रत्येक लॉटरीच्या बाबतीत, लॉटरीच्या प्रवर्तकाने कलम १४ अन्वये केलेल्या अधिकथनात अशा लॉटरीच्या संबंधात मिळालेली असल्याचे किंवा येणे असल्याचे निर्दिष्ट केलेल्या रकमेवर, राज्य शासन, शासकीय राजपत्रांतील अधिसूचनेद्वारे विनिर्दिष्ट करील अशा, कलम १० मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या दरापेक्षा अधिक नसलेल्या दराने किंवा वृत्तपत्राचा किंवा प्रकाशनाचा राज्यात होणारा खप किंवा वितरण लक्षात घेऊन ठोक रकमेत, कर आकारला पाहिजे. राज्याबाहेर छापलेल्या व प्रसिद्ध केलेल्या वृत्तपत्रांतील व प्रकाशनांतील लॉटऱ्यांवर कर बसविणे.

१२. (१) कलम १० अन्वये लॉटरीच्या किंवा बक्षीसस्पर्धेच्या बाबतीत बसवावयाच्या कराच्या कलम १० रकमेची परिगणना ही, कलम १४ अन्वये ठेवलेले हिशेब व जिल्हाधिकाऱ्यास सादर केलेली अन्वये बसविण्यात विवरणपत्रे किंवा त्याच्यासमोर लिहून दिलेले अधिकथन यावरून त्याला लॉटरीत किंवा बक्षीसस्पर्धेत आलेल्या मिळालेली किंवा येणे असलेली म्हणून दिसून येणाऱ्या एकूण रकमेवरून जिल्हाधिकाऱ्यांकडून कराची परिगणना व करण्यात आली पाहिजे. वसुली.

(२) ज्या बाबतीत असे कोणतेही हिशेब ठेवण्यात आलेले नसतील किंवा अशी कोणतीही विवरणपत्रे सादर करण्यात आलेली नसतील किंवा असे अधिकथन लिहून देण्यात आलेले नसेल किंवा असे हिशेब, विवरणपत्रे किंवा अधिकथन जिल्हाधिकाऱ्याच्या मते खोटे किंवा चुकीचे असेल, त्या बाबतीत जिल्हाधिकाऱ्याने आपल्या उत्तम न्यायबुद्धीनुसार हिशेब केला पाहिजे.

(३) कलम १० अन्वये बसविण्याजोगा असलेला कर हा, बक्षीसस्पर्धेच्या बाबतीत प्रत्येक तिमाहीच्या अखेरीपासून ३० दिवसांच्या आत आणि लॉटरीच्या बाबतीत, ज्या दिवशी अशा लॉटरीचा निकाल लावण्यात आला त्या दिवसापासून ३० दिवसांच्या आत, भरला पाहिजे.

(४) जर कलम १० अन्वये द्यावयाचा कोणताही कर देणे बाकी राहिला तर जिल्हाधिकाऱ्याला त्याऐवजी, अशा रीतीने न भरलेल्या रकमेच्या दुपटीहून जास्त नसलेली रक्कम किंवा त्याहून कमी असून कराच्या रकमेपेक्षा जास्त असलेली कोणतीही रक्कम, त्यास वसूल करणे वाजवी वाटेल त्याप्रमाणे वसूल करता येईल.

लायसन्स फी व इतर येणे असलेल्या रकमा जमीन-महसुलाच्या थकबाकी प्रमाणे वसूल करण्यायोग्य असणे.

१३. या अधिनियमान्वये फी किंवा कर म्हणून देण्याजोग्या असलेल्या सर्व रकमा जमीन महसुलाच्या थकबाकीप्रमाणे वसूल करण्यायोग्य असतील.

लॉटरीच्या किंवा बक्षीस-स्पर्धेच्या प्रवर्तकने हिशेब ठेवणे व ते सुस्थितीत ठेवणे, विवरण पत्रे सादर करणे आणि अधिकथने लिहून देणे.

१४. (१) कोणत्याही प्रकारची लॉटरी किंवा बक्षीसस्पर्धा चालविणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीने अशा लॉटरीसंबंधीचे किंवा स्पर्धेसंबंधीचे हिशेब ठेवले पाहिजेत आणि ते सुस्थितीत ठेवले पाहिजेत आणि विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात व अशा मुदतीत जिल्हाधिकाऱ्याला विवरणपत्रे सादर केली पाहिजेत.

परंतु, बक्षीसस्पर्धेच्या बाबतीत, बक्षीसस्पर्धा अधिनियम, १९५५ अन्वये ठेवलेले हिशेब व १९५५ चा लायसन्स देणाऱ्या प्राधिकाऱ्याला सादर केलेली त्याबाबतची विवरणपत्रे ही, या कलमान्वये यथास्थिति, ठेवावयाचे हिशेब किंवा सादर करावयाची विवरणपत्रे आहेत असे समजण्यात येईल. ४२.

(२) राज्याबाहेर छापलेल्या किंवा प्रसिद्ध केलेल्या वृत्तपत्रात किंवा प्रकाशनात असलेल्या लॉटरीच्या बाबतीत अशी लॉटरी चालविणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीने विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात व अशा मुदतीसाठी अधिकथन लिहून दिले पाहिजे.

१५. जर -

(अ) कलम १४, पोट-कलम (१) अन्वये हिशेब ठेवण्यास व सुस्थितीत ठेवण्यास किंवा विहित केलेल्या रीतीने व अशा मुदतीची विवरणपत्रे सादर करण्यास जबाबदार असलेला लॉटरीचा किंवा बक्षीसस्पर्धेचा कोणताही प्रवर्तक, हिशेब ठेवण्यात किंवा अशा रीतीने विवरणपत्रे सादर करण्यात कसूर करील, किंवा जे खोटे आहेत असे त्यास माहित असेल किंवा वाटण्यास कारण असेल असे हिशेब ठेवील किंवा अशी विवरणपत्रे सादर करील, किंवा

हिशेब ठेवण्यात,
विवरणपत्रे
सादर करण्यात
किंवा अधिकथन
लिहून देण्यात
कसूर केल्याबद्दल
किंवा खोटे
हिशेब
ठेवल्याबद्दल,
खोटी विवरणपत्रे
सादर केल्याबद्दल
व खोटे
अधिकथन
लिहून
दिल्याबद्दल
शिक्षा.

(ब) कलम १४, पोट-कलम (२) अन्वये विहित केलेल्या रीतीने व अशा मुदतीसाठी अधिकथन लिहून देण्यास जबाबदार असलेला लॉटरीचा कोणताही प्रवर्तक अधिकथन लिहून देण्यात कसूर करील किंवा जे खोटे आहे असे त्यास माहित असेल किंवा वाटण्यास कारण असेल असे अधिकथन लिहून देईल,

तर त्यास, अपराधसिद्धीनंतर, रुपये ५०० पर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाची शिक्षा होईल.

१६. जेव्हा कोणत्याही वृत्तपत्रात किंवा प्रकाशनात, मग ते कोठेही छापलेले किंवा प्रसिद्ध केलेले असो, बेकायदेशीर लॉटरी असेल तेव्हा जिल्हाधिकाऱ्यास, शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, अशी लॉटरी असलेल्या वर्तमानपत्राच्या अंकाची प्रत्येक प्रत किंवा अशा प्रकाशनाची प्रत्येक प्रत राज्य शासनाकडे जप्त करण्यात यावी असे जाहीर करता येईल.

बेकायदेशीर
लॉटऱ्या असलेली
वृत्तपत्रे व
प्रकाशने जप्त
करणे.

१७. जिल्हाधिकाऱ्यास, या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी, सर्व वाजवी वेळी,--

(१) लॉटरीच्या अगर बक्षीसस्पर्धेच्या कोणत्याही प्रवर्तकास हिशेब किंवा इतर कागदपत्र आपल्यापुढे हजर करण्याबद्दल किंवा कोणतीही इतर माहिती पुरविण्याबद्दल फर्माविता येईल, किंवा

(२) अशा कोणत्याही प्रवर्तकाचे हिशेब तपासता येतील.

हिशेब हजर
करण्यास
फर्माविण्याचा
किंवा हिशेब
तपासण्याचा
जिल्हाधिकाऱ्याचा
अधिकार.

प्रवेश करण्याचा
व झडती
नेण्णान्ना
अधिकार.

१८. (१) बृहन्मुंबईत सार्जंटच्या अथवा फौजदाराच्या दर्जाहून कमी दर्जाचा नसलेल्या आणि सर्वसाधारण लेखी आदेशावरून अधिकार मिळालेल्या अथवा पोलीस आयुक्त, मुंबई, यांनी प्रत्येक बाबतीत काढलेल्या खास अधिकारपत्रावरून अधिकार मिळालेल्या, आणि

१९८ चा ५.

(२) इतरत्र, प्रत्येक बाबतीत पहिल्या वर्गाच्या दंडाधिकार्याने अथवा जिल्हा पोलीस अधीक्षकाने अथवा याबाबत राज्य शासनाकडून खास अधिकार मिळालेल्या जिल्हा पोलीस सहायक अधीक्षकाने अथवा उप-अधीक्षकाने काढलेल्या खास अधिकारपत्रावरून अधिकार मिळालेल्या फौजदाराच्या दर्जाहून कमी दर्जाचा नसलेल्या,

पोलीस अधिकाऱ्याने,

(अ) कोणतीही लॉटरी चालविण्याशी अथवा तिची व्यवस्था ठेवण्याशी संबंध असलेल्या कोणत्याही कारणांसाठी वापरण्यात येते असा संशय घेण्यास त्यास कारण असेल अशा कोणत्याही घरात, खोलीत अथवा जागेत आवश्यक असल्याचे आढळून येईल इतक्या व्यक्तींच्या मदतीने, रात्री अगर दिवसा आणि जरूर पडल्यास जबरदस्तीने प्रवेश करणे;

(ब) त्याने अशा रीतीने प्रवेश केलेल्या घरांच्या, खोलीच्या अथवा जागेच्या सर्व भागांची, त्यास तेथे आढळलेल्या व्यक्तींची तसेच अधिपत्रात नावानिशी विनिर्दिष्ट करण्यात येतील अशा व्यक्तींची झडती घेणे;

(क) अशा सर्व व्यक्तींना ताब्यात घेणे व दंडाधिकार्यांपुढे हजर करणे;

(ड) लॉटरीच्या संबंधात वापरण्यात आल्या असल्याविषयी अगर वापरण्याचा इरादा असल्याविषयी वाजवी संशय असलेल्या सर्व वस्तूंचे अभिग्रहण करणे;

हे कायदेशीर असेल.

परंतु, संबंधित पोलीस आयुक्ताची, दंडाधिकार्याची किंवा जिल्हा पोलीस सहायक अधीक्षकाची अथवा उप-अधीक्षकाची त्याच्याकडे शपथपूर्वक कोणतीही तक्रार करण्यात आल्यावर आणि त्यास आवश्यक वाटेल अशी त्याने चौकशी केल्यानंतर बेकायदेशीर लॉटरी चालविण्याशी अथवा तिच्या व्यवस्थेशी संबंध असलेल्या कारणांसाठी उक्त घराचा, खोलीचा अगर जागेचा उपयोग करण्यात येत असल्याचा संशय घेण्यास वाजवी कारणे आहेत अशी त्याची खात्री झाल्याशिवाय कोणत्याही अधिकाऱ्यास खास अधिकारपत्रावरून प्राधिकृत करण्यात येता कामा नये.

झडत्या कशा
घ्यावयाच्या.

१९. कलम १८ अन्वये घ्यावयाच्या सर्व झडत्या फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १८९८ याच्या १८९८ च तरतुदीनुसार घेतल्या पाहिजेत.

विवक्षित
बाबतीत
अधिपत्रावाचून
अटक करण्याचा
अधिकार.

२०. पोलीस अधिकाऱ्यास कोणत्याही सार्वजनिक रस्त्यात अथवा रहदारीच्या रस्त्यात अथवा जेथे सर्व लोकांना जाता येते अथवा जाण्याची मुभा असते अशा कोणत्याही जागेत कलम ४, पोट-कलम (१), खंड (अ), (क) अथवा (ड) अन्वयेचा अपराध करित असता अथवा करित असल्याचा रास्त संशय असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीस अधिपत्रावाचून अटक करता येईल.

तपास
करण्याचा
अधिकार.

२१. (१) फौजदाराच्या दर्जाहून कमी दर्जाचा नसलेल्या प्रत्येक अधिकाऱ्यास या अधिनियमान्वये शिक्षेस पात्र असलेल्या सर्व अपराधांचा तपास करता येईल.

८१८ चा ५.

(२) अशा प्रत्येक अधिकाऱ्यास असा तपास करण्याचे काम चालवितांना फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १८९८ अन्वये दखलपात्र अपराधाचा तपास करण्याबाबतचे पोलीस ठाण्याच्या प्रभारी अधिकाऱ्यांस दिलेले (कलम २० अन्वये असेल त्या व्यतिरिक्त इतर रीतीने अधिपत्रावाचून अटक करण्याच्या अधिकाराखेरीज) सर्व अधिकार चालविता येतील.

२२. या अधिनियमान्वये शिक्षेस पात्र असलेले सर्व अपराध जामीनयोग्य असतील.

अपराध
जामीनयोग्य
असणे.

२३. इलाखा शहर दंडाधिकारी किंवा दुसऱ्या वर्गाचा दंडाधिकारी यांच्या दर्जाहून कमी दर्जा असलेल्या कोणाही दंडाधिकार्यास या अधिनियमान्वयेच्या कोणत्याही अपराधाची न्यायचौकशी करता येणार नाही.

अपराधाची
न्यायचौकशी
करण्याची
अधिकारिता.

२४. राज्य शासनास, सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशाद्वारे, या अधिनियमाच्या तरतुदीपैकी कोणत्याही तरतुदीन्वये जिल्हाधिकार्याने करावयाची कामे करण्यास कोणत्याही अधिकाऱ्याला प्राधिकृत करता येईल.

शासनास
जिल्हाधिकार्याची
कामे करण्यास
विवक्षित
अधिकार्यांना
प्राधिकृत करता
येईल.

२५. (१) एखाद्या कंपनीने या अधिनियमाखालील अपराध केला असेल त्या बाबतीत, अपराध करण्याच्या वेळी कंपनीची प्रभारी व कंपनीचा धंदा चालविण्याबद्दल कंपनीस जबाबदार असलेली प्रत्येक व्यक्ती, तसेच ती कंपनी, अपराधाबद्दल दोषी आहे असे समजले पाहिजे आणि ते त्यांच्याविरुद्ध कारवाई केली जाण्यास व त्यानुसार शिक्षा केली जाण्यास पात्र असतील.

कंपन्यांनी
केलेले अपराध.

परंतु, जर अशा कोणत्याही व्यक्तीने, अपराध तिच्या नकळत घडला किंवा असा अपराध घडू नये म्हणून तिने सर्व योग्य खबरदारी घेतली होती असे सिद्ध केल्यास ती या पोट-कलमातील कोणत्याही मजकुरामुळे या अधिनियमात तरतूद केलेल्या कोणत्याही शिक्षेस पात्र होणार नाही.

(२) पोट-कलम (१) मध्ये काहीही असले तरी, या अधिनियमाखालील अपराध कंपनीने केला असेल आणि कंपनीच्या कोणत्याही संचालकाच्या, व्यवस्थापकाच्या, सचिवाच्या किंवा इतर अधिकाऱ्याच्या संमतीने किंवा मूक संमतीने किंवा त्याने केलेल्या कोणत्याही हयगयीमुळे अपराध घडला आहे असे सिद्ध करण्यात आल्यास असा संचालक, व्यवस्थापक, सचिव किंवा इतर अधिकारी हा त्या अपराधाबद्दल दोषी आहे असेही समजले पाहिजे आणि त्याच्याविरुद्ध कामकाज चालविले जाण्यास व त्यानुसार शिक्षा केली जाण्यास तो पात्र असेल.

स्पष्टीकरण.--- या कलमाच्या प्रयोजनांसाठी,--

(अ) "कंपनी" या संज्ञेचा अर्थ निगम निकाय असा समजावा आणि तीत भागीदारी संस्था व व्यक्तींचा इतर संघ यांचा समावेश होतो; आणि

१८९८ च

(ब) भागीदारी संस्थेच्या संबंधात "संचालक" या संज्ञेचा अर्थ भागीदारी संस्थेतील भागीदार असा समजावा.

जिल्हाधिकारी व इतर अधिकारी यांनी राज्य शासनाच्या आदेशांस अधीन राहून काम करणे.

२६. जिल्हाधिकारी व कलम २४ अन्वये रीतसर अधिकार मिळालेले इतर अधिकारी यांनी या अधिनियमावरून अथवा त्याअन्वये, त्यांस मिळालेले अधिकार वापरले पाहिजेत व लादलेली कामे, राज्य शासन वेळोवेळी देईल अशा आदेशांस अनुसरून पार पाडली पाहिजेत.

अधिकारी लोकसेवक असणे.

२७. या अधिनियमान्वये काम करणारे सर्व अधिकारी हे भारतीय दंड संहितेच्या २१ व्या कलमाच्या अर्थाप्रमाणे लोकसेवक म्हणून समजण्यात येतील. १८६० चा ४५.

सद्भावनेने काम करणाऱ्या व्यक्तींस चाक्याचे संरक्षण आणि दावे व खटले यांची मुदत मर्यादा.

२८. (१) या अधिनियमान्वये अथवा त्याअन्वये केलेल्या नियमान्वये सद्भावनेने केलेल्या किंवा करण्याचा इरादा असलेल्या कोणत्याही कृत्याबद्दल शासनाच्या कोणत्याही अधिकाऱ्याविरुद्ध कोणताही दावा, खटला किंवा इतर कायदेशीर कारवाई दाखल करता येणार नाही.

(२) राज्याविरुद्ध कोणताही दावा करता येणार नाही आणि या अधिनियमान्वये केलेल्या किंवा करण्याचा इरादा असलेल्या कोणत्याही कृत्यासंबंधाने शासनाच्या कोणत्याही अधिकाऱ्याविरुद्ध कोणताही खटला अगर दावा हा, ज्यासंबंधी तक्रार केली असेल ते कृत्य घडल्याच्या तारखेपासून सहा महिन्यांच्या आत उक्त दावा अगर खटला न केल्यास, करता कामा नये.

अपील आणि पुनरीक्षण.

२९. (१) जिल्हाधिकाऱ्याने अथवा कलम २४ अन्वये अधिकार मिळालेल्या कोणत्याही अधिकाऱ्याने या अधिनियमान्वये दिलेल्या कोणत्याही आदेशामुळे व्यथित झालेल्या कोणत्याही व्यक्तीस, अशा आदेशाविरुद्ध आयुक्ताकडे अथवा याबाबत राज्य शासनाकडून नेमण्यात येईल अशा अधिकाऱ्याकडे अपील करता येईल.

(२) या कलमाखालील अपिलात दिलेला प्रत्येक आदेश, पोट-कलम (३) वरून मिळालेल्या पुनरीक्षणाच्या अधिकारास अधीन राहून अखेरचा असेल आणि त्यास कोणत्याही न्यायालयात कोणत्याही दाव्यात अथवा इतर कामकाजात अगर अपिलात अथवा पुनरीक्षणात हरकत घेता येणार नाही.

(३) राज्य शासनाला कोणत्याही वेळी कोणत्याही अधिकाऱ्याच्या किंवा व्यक्तीच्या कोणत्याही आदेशाचा अभिलेख किंवा त्याने नोंदलेले कामकाज अशा अधिकाऱ्याने अगर व्यक्तीने दिलेल्या अशा आदेशाचा कायदेशीरपणा अगर संयुक्तिकपणा अगर कामकाजाचा नियमबद्धपणा याबाबत स्वतःची खात्री करून घेण्याच्या प्रयोजनासाठी मागविता किंवा तपासता येईल आणि त्यासंबंधी आपणास योग्य वाटेल असा कोणताही आदेश देता येईल.

१९१२ चा सुबई ३.

१८६० चा ४५.

३०. राज्य शासनास, ज्या बक्षीसस्पर्धेच्या किंवा लॉटरीच्या निव्वळ उत्पन्नाच्या पैशांचा विनियोग सूट धर्मादाय प्रयोजनासाठी करावयाचा आहे अशा कोणत्याही बक्षीसस्पर्धेस या अधिनियमाच्या सर्व किंवा कोणत्याही तरतुदीपासून पूर्णपणे किंवा अंशतः सूट देता येईल.

३१. (१) राज्य शासनास शासकीय राजपत्रात अधिसूचना प्रसिद्ध करून या अधिनियमाच्या नियम तरतुदी अंमलात आणण्याच्या प्रयोजनासाठी नियम करता येतील.

(२) विशेषतः व मागील तरतुदींच्या सर्वसाधारणतेस बाध न आणता, शासनास पुढील बाबतीत नियम करता येतील :-

(एक) लायसन्सचा नमुना आणि कलम ७ अन्वये जी फी दिल्यानंतर ते देण्यात येईल ती फी आणि ज्या शर्तीस अधीन ठेवून ते देण्यात येईल त्या शर्ती;

(दोन) हिशेब ज्या रीतीने ठेविले पाहिजेत व ते बाळगले पाहिजेत ती रीत व कलम १४ अन्वये हिशेबाची विवरणपत्रे ज्या नमुन्यात व ज्या मुदतीत सादर करावयाची असतील तो नमुना व ती मुदत.

(३) या कलमान्वये केलेल्या कोणत्याही नियमान्वये अशी तरतूद करण्याचा अधिकार आहे की, कोणत्याही अशा नियमाचे उल्लंघन करणारी कोणतीही व्यक्ती अपराधसिद्धीनंतर पन्नास रुपयेपर्यंत असू शकेल इतक्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

(४) या कलमान्वये केलेले नियम आगाऊ प्रसिद्ध करण्याच्या शर्तीस अधीन असतील.

३२. या अधिनियमातील कोणताही मजकूर--

व्यावृत्ती.

१९१२ चा मुंबई ३. (अ) मुंबईचा रेसकोर्सच्या जागांबद्दल लायसन्स देण्याबाबत अधिनियम, १९१२ याच्या कलम ४ अन्वये ज्याला शर्यतीच्या जागेवर घोड्यांच्या शर्यती लावण्यासाठी लायसन्स दिले असेल अशा कोणत्याही जागेच्या मालकास, ती पट्ट्याने घेणारास अगर तिचा भोगवटा करणारास अथवा अशा मालकाने, पट्ट्याने घेणाराने अगर भोगवटा करणाराने लायसन्सात किंवा परवान्यात निर्दिष्ट केल्याप्रमाणे उक्त अधिनियमान्वये, टर्फ-कमिशन एजंटचा धंदा अगर व्यवसाय चालविता यावा म्हणून दिलेल्या लायसन्सान्वये किंवा परवान्यान्वये जी व्यक्ती बुक-मेकर अगर टर्फ-कमिशन एजंट म्हणून काम करते अशा कोणत्याही व्यक्तीस अगर अशा व्यक्तीने घेतलेल्या कोणत्याही पणाच्या अगर पैजेच्या पैशांबद्दल केलेल्या कोणत्याही नोंदीस;

(ब) केंद्र सरकारने किंवा राज्य शासनाने चालविलेल्या लॉटरीस;

(क) राज्य शासनाने विशेषरीत्या प्राधिकृत केलेल्या लॉटरीस;

लागू असणार नाही.

१८६० चा ४५. ३३. भारतीय दंड संहिता, १८६० मुंबई राज्यास लागू असेल तेथवर, त्याच्या २९४-अ या सन १८६० चा अधिनियम ४५ याच्या कलम २९४-अ चे निरसन.

निरसन आणि
व्यावृत्ती. ३४. पुढील अधिनियम, म्हणजेच--

(१) मुंबईचा लॉट-च्यावर व बक्षीसस्पर्धावर नियंत्रण ठेवण्याबाबत व त्यावर कर बसविण्याबाबत १९४४ चा
अधिनियम, १९४८, मुंबई ५४.

(२) सौराष्ट्राच्या लॉट-च्यावर व बक्षीसस्पर्धावर नियंत्रण ठेवण्याबाबत व त्यावर कर १९५१ चा
बसविण्याबाबत अधिनियम, १९५१, सौराष्ट्र १६.

हे याद्वारे निरसित करण्यात येत आहेत.

परंतु, अशा रीतीने अधिनियम निरसित करण्यात आल्यामुळे अशा रीतीने निरसित केलेल्या
कोणत्याही अधिनियमान्वयेच्या पुढील गोष्टींना बाध येणार नाही :---

(अ) या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या अगोदरच संपादन केलेल्या किंवा उपार्जित झालेल्या किंवा
पत्करलेल्या कोणत्याही हक्कास, विशेषाधिकारास, जबाबदारीस किंवा पात्रतेस,

(ब) अशा हक्काच्या, विशेषाधिकाराच्या, आबंधनाच्या किंवा दायित्वाच्या बाबतीत केलेल्या
कोणत्याही कायदेशीर कारवाईस किंवा उपाययोजनेस किंवा,

(क) कोणताही कर किंवा फी बसविण्यास, आकारण्यास, जमा करण्यास किंवा परत करण्यास
किंवा या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या पूर्वी देण्याजोगा असलेला कोणताही दंड लादण्यास किंवा
वसूल करण्यास;

आणि जणू हा अधिनियम पारित झाला नसल्याप्रमाणे अशी कोणतीही कार्यवाही दाखल
करण्याचा, चालू ठेवण्याचा किंवा निकालात काढण्याचा, आणि अशी कोणतीही उपाययोजना
अंमलात आणता येईल आणि असा कोणताही कर किंवा फी बसविता येईल, आकारता येईल
किंवा जमा करता येईल किंवा परत करण्याचा आणि असा कोणताही दंड बसविता किंवा वसूल
करता येईल.

तसेच, याद्वारे निरसित करण्यात आलेल्या अधिनियमांपैकी कोणत्याही अधिनियमान्वये दिलेला
आणि या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या लगतपूर्वी अंमलात असलेले लॉटरीच्या संबंधातील कोणतेही
लायसन्स, जेथवर ते या अधिनियमाच्या तरतुदीपैकी कोणत्याही तरतुदीशी विसंगत नसेल तेथवर,
या अधिनियमान्वये अंमलात असण्याचे चालू राहिल.

